

Intergemeentelijke samenwerking

Ei van Columbus in tijden van crisis?

De crisis lijkt nog wel even te duren. En dus belooft de nieuwe legislatuur voor veel lokale besturen een financieel zware dobber te worden. Een mogelijke oplossing is intergemeentelijke samenwerking. Vooral kleinere gemeenten hebben onvoldoende draagkracht om alle taken op een kwaliteitsvolle manier te blijven invullen. Een samenwerking kan voor schaalvoordelen zorgen en dus ook efficiëntiewinsten. We bekijken vier voorbeelden uit de praktijk: wat zijn de voordelen en uitdagingen van intergemeentelijke samenwerking?

Tom Van Aken
tomvanaken@gmail.com

Affligem heeft een eigen wielerpiste, Liedekerke een zwembad. Beide gemeenten werken samen om hun inwoners van die infrastructuur te laten genieten. In Willebroek en Kapelle-op-den-Bos gingen ze nog een stapje verder. Daar werd een aparte structuur met rechtspersoonlijkheid opgezet voor de uitbating van het zwembad. Interessant is bovendien dat beide buurgemeenten in een verschillende provincie liggen. En in de intercommunale Leiedal wordt de problematiek voor een nog groter geografisch gebied benaderd: dertien gemeenten in de regio Kortrijk proberen er hun sportinfrastructuur zo optimaal mogelijk te spreiden. Herk-de-Stad, Lummen en Halen tenslotte bundelen de krachten voor het Schulensmeer.

Sportfunctionaris Ilde Cleemput legt uit wat voor haar de belangrijkste succesfactor is. “Er moet een breed draagvlak zijn. Als je goed weet wat de noden zijn, heb je meer kans dat het project ook politieke steun zal krijgen.”

Eind 2008 keurde de Vlaams-Brabantse deputatie het nieuwe subsidiereglement voor bovenlokale sportinfrastructuur goed. Op basis van een bevraging van gemeentelijke sportdiensten en landelijke en provinciale sportfederaties werd de focus gelegd bij infrastructuur voor wielrennen, turnen en atletiek. De provincie voorzag een subsidie van maximaal € 150.000 per project. “De subsidie van de provincie was een noodzaak om het project te kunnen laten slagen”, aldus Cleemput.

Met de gemeente Liedekerke werd in september 2009 een samenwerkingsovereenkomst ondertekend voor het zwembad Heuvelkouter in Liedekerke en de bouw van de wielerpiste in Affligem.

Bert De Bruyn, manager Vrije Tijd in Liedekerke, legt uit waarom intergemeentelijke samenwerking werkt. “Gemeenten stuiten steeds meer op hun limieten. En dan is het zaak om partners te zoeken. Dat kan via allianties met privé-partners, maar ook bij buurgemeenten. Uiteindelijk is het een win-winsituatie. En dat gaat verder dan de sport. Zo heeft Ternat een bloeiend cultureel centrum en wij een uitgebouwd sportcentrum. Dan is het logisch dat beide samenwerken en focussen op hun sterke kanten. Wat dat betreft is het ook een goede zaak dat er een dienst Vrije Tijd is. Het wordt complexer omdat er meer partners in het spel zijn, maar ik zie eigenlijk alleen maar voordelen. Tien jaar geleden was PPS dé oplossing, nu zie je meer en meer intergemeentelijke samenwerking. Ook juridisch is het vrij eenvoudig. De samenwerking tussen Affligem en Liedekerke past op één A4'tje.”

Ook Cleemput ziet gelijkaardige voordelen. “Voor gemeenten is het moeilijk om zulke grote projecten

Juridisch is het vrij eenvoudig: de samenwerking tussen Affligem en Liedekerke past op één A4'tje

Wielerpiste in Affligem, zwembad in Liedekerke

Affligem is een wielergemeente. Niet alleen telt de gemeente acht wielersportclubs, sinds eind 2006 is ook ex-wielersportprof Willy Teirlinck er schepen van Sport. In het nieuwe bestuursakkoord wordt de bouw van een wielerpiste opgenomen. Want ook in de buurgemeenten is de wielersport populair: daar zijn er nog eens zeventien wielersportclubs.

De gemeentebesturen van Ternat en Liedekerke toonden belangstelling om een bovenlokaal project te realiseren. Ook Wielerbond Vlaanderen werd gecontacteerd. Zij toonde interesse om samen een jeugdwerking uit te bouwen op de wielerpiste en bevestigde dat er een gebrek is aan open wielerspistes in Vlaanderen en meer bepaald in Vlaams-Brabant aan de kant van de ring waar Affligem ligt.

alleen te dragen. Mensen kijken niet naar gemeentegrenzen, maar of er mogelijkheden zijn dicht bij huis. Zo'n project helpt om uit het hokjesdenken te treden. De samenwerking helpt ook om in de toekomst nog meer en beter samen te werken. Dat we elkaar al maandelijks ontmoeten in de regiowerking is ook een pluspunt. Daarbuiten komen we af en toe nog eens extra samen voor onze gezamenlijke infrastructuur."

De gemeente Ternat verbindt zich ertoe om gedurende vijf jaar een huurbedrag van € 15.000 te betalen aan de gemeente Affligem. In ruil hiervoor genieten de inwoners van de gemeente Ternat gedurende tien jaar het voordeeltarief en wordt een derde van de huurinkomsten van de eerste vijf jaar doorgestort aan Ternat. Het gemeentebestuur van Liedekerke voorziet in 2010 een eenmalig bedrag van € 75.000 in haar investeringsbudget.

Cleemput ziet weinig knelpunten aan de samenwerking, maar een constructie met meer dan één gemeente zorgt natuurlijk voor extra complexiteit. "Binnen of buiten de eigen gemeente, afhankelijk van de verschillende politieke partijen krijg je natuurlijk een andere invalshoek op zo'n project. Als in de ene gemeente een partij in de meerderheid zit en in de andere in de oppositie, maakt dat het natuurlijk extra complex." Ook De Bruyn ziet weinig hinderpalen. "Je moet wel het territoriaal denken van lokale politici en ambtenaren kunnen doorbreken. Maar eens die goodwill er is, kan alles beginnen rollen."

Intercommunale Leiedal: samenwerking tussen 13 gemeenten

De intercommunale Leiedal is actief in dertien gemeenten van de regio Kortrijk: Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendelede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem en Zwevegem. Het intergemeentelijk samenwerkingsverband begeleidt de brede socio-economische en ruimtelijke ont-

wikkeling. Als partner van de dertien lokale besturen streeft Leiedal naar een duurzame uitbouw van de regio tot een optimale streek om te wonen, werken en beleven. En daar hoort ook sport(infrastructuur) bij. Karel Debaere, algemeen directeur van Leiedal, vertelt dat de basis voor intergemeentelijke samenwerking op vlak van sportinfrastructuur al heel ver teruggaat in de tijd. "Eind jaren zeventig van de vorige eeuw onderzocht Leiedal al eens de behoeften voor de streek op het vlak van sporthallen en zwembaden. Op basis daarvan werd de eerste golf van zwembaden in de streek ingeplant."

Net zoals op veel andere plaatsen in Vlaanderen waren en zijn de toen gebouwde zwembaden ook in de regio Leiedal aan renovatie toe. En dus vroeg de Conferentie van Burgemeesters midden 2011 aan Leiedal om te onderzoeken of en hoe de gemeentes hun zwembadinfrastructuur efficiënter kunnen aanpakken.

Concrete aanleiding was de sluiting van het zwembad in Deerlijk. In mei 2011 ging het Gaverbad dicht omwille van betonrot. Onderzoek wees uit dat de veiligheid van de zwemmers en het personeel niet langer gegarandeerd kon worden. "Uiteraard ontstond er toen lichte paniek bij het gemeentebestuur," aldus Debaere. "Omdat het zwembad om bouwtechnische redenen afgekeurd werd en de kostprijs voor renovatie vrij hoog lag, kwam de vraag om op intercommunaal niveau te bekijken wat de mogelijke opties waren. Via een studie hebben we dan onderzocht hoe het zat met het beschikbare zwemwater in de regio. Hierbij hebben we de aangepaste normen gehanteerd die in 2008 door de KU Leuven binnen het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek van de Vlaamse Overheid vastgelegd werden."

In het rapport 'Zwembaden in de regio Kortrijk' werd de gemeentelijke zwembadinfrastructuur opgelijst met gegevens over het bouwjaar, typologie, bezoekers en toekomstplannen. De studie bevatte ook een

regionaal luik met een overzicht van onder meer de inplanting van de zwembaden in de regio en de bezoekersstromen. "Daaruit bleek dat de regio globaal gezien goed zat. Niet alleen scoorden we goed wat de beschikbare wateroppervlakte betreft, ook de spreiding bleek, zelfs bij het sluiten van Deerlijk, nog mee te vallen. Als we kijken naar een eerste norm waar er een zwembad moet zijn binnen een straal van 7,5 kilometer dan zien we dat 99% van het grondgebied gedekt is. Hanteren we de strengere tweede norm van een straal van 5 kilometer, dan nog komen we uit op een dekkingsgraad van 95%. Conclusie: de verstedelijkte gebieden waren goed ontsloten, enkel in de landelijke gebieden kon het beter."

"De sluiting van het zwembad in Deerlijk is spontaan op relatief makkelijke manier opgevangen," vult Debaere aan. "De naburige zwembaden konden de extra capaciteit aan. Voor die zwembaden is het zelfs een pluspunt omdat zij zo een hogere bezetting en dus meer inkomsten krijgen."

Ook in de streek rond Kortrijk beweegt er heel wat op het vlak van zwembadinfrastructuur. "Op dit moment zijn er vier zwembaden in Kortrijk. Het vorige bestuur besliste omwille van hoge onderhoudskosten één bestaand zwembad te renoveren en de drie andere te vervangen door één nieuw zwembad. Het huidige bestuur moet dit nog bevestigen, maar concreet zijn er wel al inplantingsberekeningen." Debaere legt uit hoe ook in deze problematiek het bovengemeentelijke belang niet uit het oog verloren werd. "Dichtbij is er ook het zwembad van Zwevegem, het enige 50-meterbad van de streek. Ook daar moet geïnvesteerd worden en wordt er bovenlokaal afgestemd. Bedoeling is om de zwembaden niet te dicht bij elkaar in te plannen en daarom voorziet Kortrijk het nieuwe zwembad in het stadscentrum." Afsluitend geeft de algemeen directeur van Leiedal aan waarom dergelijke bovenlokale samenwerkingen nuttig zijn en dat in de toekomst nog meer zullen worden:

“**Willebroek en Kapelle-op-den-Bos exploiteren samen een zwembad in een projectvereniging: een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid**”

“Intergemeentelijke samenwerking is nodig omdat gemeenten niet alle diensten meer zelf kunnen leveren en omdat het zorgt voor meer efficiëntie en dus besparingen.”

WIKA: zwembad in twee gemeenten en twee provincies

In 1970 werd in Kapelle-op-den-Bos het zwembad ‘Zeemeermin’ gebouwd. 25 jaar later drongen dure herstellingswerken zich op, onder andere door de alsmaar strenger wordende milieunormen van Vlaam.

In het naburige Willebroek was het gemeentelijk zwembad ondertussen gesloten omwille van budgettaire redenen. Eind 2001 ging ook de ‘Zeemeermin’ dicht en beide gemeentebesturen gingen met elkaar rond de tafel zitten om een oplossing te vinden. Een grondige analyse van de regelgeving volgde. Het ging hier overigens niet enkel om een intergemeentelijke samen-

werking, maar meteen ook een interprovinciaal samenwerkingsverband. De gemeente Kapelle-op-den-Bos ligt in de provincie Vlaams-Brabant, terwijl Willebroek deel uitmaakt van de provincie Antwerpen.

Uiteindelijk werd gekozen om samen te werken binnen een ‘projectvereniging’. Juridisch kan een ‘projectvereniging’ omschreven worden als een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Het zijn de deelnemende gemeenten zelf die de beheersbevoegdheid blijven uitoefenen via de geëigende organen (in casu, de gemeenteraden).

Een ‘projectvereniging’ kan eigen personeel hebben. Het personeel dat tewerkgesteld is in de projectvereniging WIKA (Willebroek en Kapelle-op-den-Bos) is deels ‘overgeheveld’ personeel van de gemeenten Kapelle-op-den-Bos en Willebroek (o.a. de voormalige contractuele redders), en deels ‘eigen’ personeel (d.i. personeel dat door de projectvereniging WIKA zelf

werd aangeworven op contractuele basis, voor de duur van de projectvereniging). Secretaris van de raad van bestuur van WIKA werd Alex Spruyt, die ook fungeert als zwembadbeheerder. Voorheen was hij al sportfunctionaris in Kapelle-op-den-Bos. Hij somt de voordelen op van het samenwerkingsverband. “Het voornaamste voordeel is dat inwoners van beide gemeenten nog steeds aan verlaagde tarieven kunnen gaan zwemmen. Uiteraard kunnen ook de clubs en scholen van Kapelle-op-den-Bos en Willebroek in het zwembad terecht. Qua bezetting zitten we nu zo goed als vol voor clubs. Er kunnen eventueel nog enkele scholen bij. Een ander voordeel is de soepele werking die een projectvereniging toelaat. Er zijn minder paperassen. We kunnen bijvoorbeeld zelf de facturatie doen terwijl dat anders toch bij verschillende diensten zou moeten passeren.”

Op dit moment werken er behalve de zwembadbeheerder vijf redders,

vier halftijdse medewerkers om te poetsen, een administratief medewerker, iemand voor de aquafitness en kassadienst en enkele jobstudenten in de 'Druppelteen'. Spruyt ziet weinig knelpunten. "In het begin was het uiteraard moeilijker voor de inwoners en politici van Willebroek om naar Kapelle-op-den-Bos te komen. Maar uit de zwembadbezetting blijkt dat ook zij de weg gevonden hebben: 55% van de individuele bezoekers, sportclubs en scholen samen komt uit Kapelle-op-den-Bos, 30% uit Willebroek en 15% van buiten beide gemeenten.

De Raad van Bestuur is samengesteld uit vier leden van de gemeenteraad van Willebroek, zes van die van Kapelle-op-den-Bos, uit elke gemeente één lid van de oppositie en drie technici. De technici en de leden van de oppositie hebben, net als de secretaris, geen stemrecht. Maandelijks komt de Raad van Bestuur bij elkaar. Zolang beide gemeenten beslissen de projectvereniging aan te houden, blijft ze onder de huidige vorm bestaan. Op dit moment loopt de overeenkomst nog tot 2015.

Na de sluiting van het Deerlijkse zwembad bleek dat de naburige zwembaden de extra capaciteit aankonden

Belangrijk is ook dat enkel het recht van gebruik van de zwembadinfrastructuur, bestaande uit een zwembad en aanhorigheden kosteloos wordt ingebracht in de projectvereniging. Het eigendomsrecht van deze infrastructuur blijft bij het gemeentebestuur van Kapelle-op-den-Bos. Dat wil zeggen dat er bij een eventuele ontbinding van de projectvereniging hierover geen betwistingen kunnen ontstaan.

Dit heeft ook gevolgen voor de kosten die aangerekend kunnen worden aan de projectvereniging: enkel de intrestlasten die betrekking heb-

ben op de sanering van bedoelde infrastructuur worden doorgerekend aan de projectvereniging, en vallen uiteindelijk ten laste van de beide deelnemende gemeentebesturen, op basis van gelijkheid. De heer Spruyt licht toe: "De exploitatiekosten worden met een verhouding van 40/60 genomen. 40% is voor de gemeente Willebroek met een absoluut maximum van € 17.600 en 60% is voor de gemeente Kapelle-op-den-Bos."

Schulensmeer: drie gemeenten bundelen krachten

Het Schulensmeer ligt in het westen van de provincie Limburg, in de vallei van de Demer op het grondgebied van Herk-de-Stad (deelgemeente Schulen) en Lummen (deelgemeente Linkhout). Het meer is 2,8 kilometer lang en ongeveer 180 meter breed. Het is de locatie van tientallen zeil-, surf- en natuurkampen.

Luc Wouters, voorzitter van de opdrachthoudende vereniging Schulensmeer én burgemeester van Lummen licht toe. "In het begin van de jaren '70 werd er een zandwinningsplaats gezocht voor de aanleg van de autosnelweg E314 tussen Lummen en Leuven. Zo kwam de samenwerking tot stand tussen Herk-de-Stad, Lummen en Halen. Aanvankelijk via een intercommunale, later na de wetwijziging via een opdrachthoudende vereniging. Het meer is een troef die de drie gemeenten kunnen uitspelen om zo de krachten te bundelen zodat mensen van ver weg de weg naar het Schulensmeer vinden. De vereniging heeft naast onderhoudspersoneel ook een sportfunctionaris en een natuureducatief medewerker in dienst." //

Meer lezen over dit onderwerp?
Zoek in de ISB-Kennisbank met de trefwoorden
INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING